عنوان	صفحه

سخن ناشر ۱۱
یادداشتی دربارهٔ این کتاب ۱۳
مقدمه مؤلف ۱۵
فصل اول: تاریخ مختصر جنگ‌های روس با ایران ۲۱
پیشینهٔ روابط متخاصمانه روس با ایران ۲۱
وصیت‌نامه منسوب به پتر کبیر ۲۱
اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران در عصر قاجار ۲۴
لشکرکشی آقامحمدخان قاجار به گرجستان ۲۶
آغاز پادشاهی فتحعلی‌شاه قاجار ۲۹
آغاز جنگ‌های روس با ایران ۳۱
تعرّض به گنجه ۳۲
عباس‌میرزا؛ فرمانده دلاور ایرانی ۳۳
پایان دوره اول جنگ‌های روس با ایران و آغاز دوره دوم ۳۴
نقش فقهای شیعه در جنگ‌های روس با ایران ۳۶
تحریف جنگ‌ها ۳۸
انعقاد عهدنامه‌های ننگین گلستان و ترکمانچای ۴۰
پیامدهای تاریک و روشن جنگ‌های روس با ایران ۴۴
ورود ایران به دنیای جدید ۴۵
ضرورت تشکیل حکومت قانون ۴۵
آگاهی طبقاتی و صنفی در ایران ۴۶
پایان بحران هویت ملی ۴۶
آغاز جنبش‌های اصلاح‌طلبانه ۴۶
شکل‌گیری ادبیات ضداشغالگری (شعر جهادی) ۴۷
یادداشت‌های فصل اول ۴۸

فصل دوم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر فارسی ۵۱
پیدایش ادبیات ضداشغالگری در شعر فارسی ۵۱
پیشینه بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر فارسی ۵۴
روایت نظامی گنجوی از جنگ‌های روس با ایران ۵۴
خلاصه داستان جنگ‌های روس با ایران در اسکندرنامه ۵۶
روایت منظوم نظامی گنجوی از جنگ‌های روس با ایران ۵۶
روایت خاقانی شروانی از جنگ‌های روس با ایران ۵۹
حضور خاقانی شروانی در جنگ‌های روس با ایران(؟!) ۶۰
خلاصه داستان جنگ‌های روس با ایران در دیوان خاقانی شروانی ۶۲
روایت منظوم خاقانی شروانی از جنگ‌های روس با ایران ۶۲
یادداشت‌های فصل دوم ۶۵

فصل سوم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر دوره قاجار ۶۷
اوضاع ادبی ایران در عصر قاجار ۶۹
نیمکره روشن شعر دوره قاجار ۷۱
حمایت قاجاریه از شاعری و رعایت اصول شعری ۷۱
ایجاد محیط مناسب برای رشد شعر فارسی ۷۲
یادآوری شکوه دربار غزنه ۷۴
رویکرد عالمان دین به شعر فارسی ۷۶
آغاز تغییر و تحول در نگرش شاعران ۷۷
پاسداری از زبان و ادب کهن فارسی ۷۷
نیمکره تاریک شعر دوره قاجار ۷۸
تقلید از پیشینیان و عدم نوآوری ۷۸
بی‌خبری و غفلت از حوادث ملی و اجتماعی ۸۰
ایستایی و جمود فکری در شعر دوره قاجار ۸۱
رواج شعر تصنعی در ادب فارسی ۸۲
یادداشت‌های فصل سوم ۸۴

فصل چهارم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام فراهانی(۱۲۵۱-۱۱۹۳) ۸۵
قائم‌مقام فراهانی و جنگ‌های روس با ایران ۸۵
حیات قائم‌مقام فراهانی ۸۶
جنگ‌های روس با ایران در شعر قائم‌مقام فراهانی ۷۸
الف) نکوهش روسیه تزاری به عنوان کشوری تجاوزگر ۸۸

در تهنیت یکی از فتوحات عباس‌میرزا در جنگ روس ۸۸
در ستایش عباس‌میرزا؛ فرمانده قشون ایران ۸۹
ب) بیان شجاعت عباس‌میرزا ۸۹
بیان توصیف یکی از فتوحات ایران در جنگ روس ۹۰
خطاب به نائب‌السلطنه؛ عباس‌میرزا ۹۳
در تشویق به راندن سپاه روس از ایران ۹۳
ج) تبیین شکست سپاهیان ایران از لشکر روس ۹۳
در نکوهش فرار از جنگ با روس ۹۴
توصیف وضعیت سپاهیان ایران ۹۴
وضعیت نامناسب سپاه ایران در جنگ روس ۹۶
د) پاسخگویی به اتهام دوستی با روسیه تزاری ۹۷
در تبعید خراسان و پشیمانی از پیشنهاد صلح به روسیه ۹۸
در شکوه از اتهام دوستی با روس‌ها و گلایه از ابنای زمان ۹۸
در اندوه استیلای روس بر قفقاز ۱۰۰
مثنوی جلایرنامه قائم‌مقام فراهانی و جنگ‌های روس با ایران ۱۰۱
جلایرنامه و منتقدان ادبی ۱۰۲
آغاز مثنوی جلایرنامه قائم‌مقام فراهانی ۱۰۵
حادثه قتل گریبایدوف روسی به روایت جلایرنامه قائم‌مقام ۱۰۷
یادداشت‌های فصل چهارم ۱۱۱

فصل پنجم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر خاوری شیرازی (۱۲۶۶-۱۱۹۰) ۱۱۳
خاوری شیرازی و جنگ‌های روس با ایران ۱۱۳
حیات خاوری شیرازی ۱۱۴
جنگ‌های روس با ایران در شعر خاوری شیرازی ۱۱۴
آغاز مداخلت روسیه در مملکت ایران ۱۱۴
شهادت جوادخان گنجه‌ای؛ نخستین شهید جنگ‌ها ۱۱۵
بازگشت پیروزمندانه سپاهیان ایران از جنگ روس ۱۱۶
کشته شدن سیسیانف، فرمانده سپاهیان روسیه تزاری ۱۱۷
شکست گداویچ؛ ژنرال روس از سربازان دلیر ایرانی ۱۱۸
شهادت سربازان ایران در روز عاشورا در قلعه لنکران ۱۱۹
اندوه علامه سیدمحمد مجاهد، از اشغال قفقاز و درگذشت او ۱۲۱
انعقاد عهدنامه ترکمانچای و جدایی سرزمین‌های قفقازی ایران ۱۲۲
حادثه قتل سفیر روس در ایران به روایت خاوری شیرازی ۱۲۴
یادداشت‌های فصل پنجم ۱۲۵

فصل ششم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر مجمر اصفهانی (۱۲۲۵-۱۱۹۰) ۱۲۷
مجمر اصفهانی و جنگ‌های روس با ایران ۱۲۷
حیات مجمر اصفهانی ۱۲۹
جنگ‌های روس با ایران در شعر مجمر اصفهانی ۱۳۰
توصیف حالات اسیران روس در ایران و خیانت برخی رجال ۱۳۱
بازگشت سربازان ایران از جنگ با روس به تهران ۱۳۴
در بازگشت پیروزمندانه فتحعلی‌شاه از جنگ با روسیه تزاری ۱۳۷
یادداشت‌های فصل ششم ۱۳۸

فصل هفتم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر فتحعلی‌خان صبا (۱۲۳۸-۱۱۷۹) ۱۳۹
فتحعلی‌خان صبا و جنگ‌های روس با ایران ۱۳۹
حیات فتحعلی‌خان صبا ۱۴۲
جنگ‌های روس با ایران در شعر فتحعلی‌خان صبا ۱۴۳
نوجوانی عباس‌میرزا و مقابله با لشکریان روس در گنجه ۱۴۴
ساخت سلاح جدید نظامی در جنگ‌های روس با ایران ۱۴۶
تأکید بر نقش قائم‌مقام فراهانی در جنگ با روسیه تزاری ۱۴۹
بزرگداشت میرزاعیسی؛ مؤلف احکام‌الجهاد و اسباب‌الرشاد ۱۵۲
ساخت قلعه خوی برای جلوگیری از تهاجم روس‌ها ۱۵۳
جنگ‌های روس با ایران در مثنوی‌های فتحعلی‌خان صبا ۱۵۴
مثنوی عبرت‌نامه ۱۵۴
اوضاع نابسامان اجتماع و خیانت برخی رجال دولتی و نکوهش فرار از مقابل سپاه دشمن ۱۵۵
مثنوی گلشن صبا ۱۵۶
حمله روس به گنجه و آمدن خبر به فتحعلی‌شاه ۱۵۷
حرکت عباس‌میرزا به آذربایجان و جنگ با روس‌ها ۱۵۷
آغاز گفت‌وگوهای صلح و انعقاد عهدنامه‌های ننگین ۱۵۸
توصیف عباس‌میرزا و انتصاب او به فرماندهی سپاه ایران ۱۵۹
مثنوی شهنشاهنامه؛ مفصل‌ترین روایت منظوم از جنگ‌ها ۱۵۹
موضوع کلی شهنشاهنامه ۱۵۹
شاهنامه فردوسی و شهنشاهنامه فتحعلی‌خان صبا ۱۶۲
طرفداران مثنوی شهنشاهنامه ۱۶۳
برتری دادن صبا خود را بر فردوسی در شهنشاهنامه ۱۶۳
منتقدان مثنوی شهنشاهنامه ۱۶۶
روایت داستانی جنگ‌های روس با ایران در شهنشاهنامه ۱۷۰

آغاز جنگ‌ها و فرماندهی عباس‌میرزا ۱۷۱
توصیف سپاهیان ژولیده موی روس ۱۷۲
لرزیدن سپاهیان روس از هیبت سربازان ایرانی ۱۷۲
پذیرایی از فتحعلی‌شاه در بازدید از سپاهیان در خوی ۱۷۴
یادداشت‌های فصل هفتم ۱۷۵

فصل هشتم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در دیوان نشاط اصفهانی (۱۲۴۴-۱۱۷۵) ۱۷۷
نشاط اصفهانی و جنگ‌های روس با ایران ۱۷۷
حیات نشاط اصفهانی ۱۷۹
جنگ‌های روس با ایران در شعر نشاط اصفهانی ۱۸۰
توصیف اقامتگاه فتحعلی‌شاه در چمن سلطانیه در بازدید از مناطق جنگی ۱۸۱
لشکرکشی شاه از چمن سلطانیه برای جنگ با روس ۱۸۲
خوارداشت دشمنان فتحعلی‌شاه و برتری او بر خصم ۱۸۲
بازگشت فتحعلی‌شاه از جنگ با روسیه تزاری ۱۸۳
یادداشت‌های فصل هشتم ۱۸۴

فصل نهم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در مثنوی دانشنامه حکیم هیدجی (۱۳۴۶-۱۲۷۰) ۱۸۵
حکیم هیدجی و جنگ‌های روس با ایران ۱۸۵
حیات حکیم هیدجی ۱۸۶
جنگ‌های روس با ایران در شعر حکیم هیدجی ۱۸۸
نفرین لشکر تجاوزگر روسیه و سرزنش پادشاهان قاجار ۱۸۸

بخش ضمائم

ضمیمهٔ اول: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در متون نثر آمیخته به شعر ۱۹۱
عبدالرزاق بیگ مفتون دنبلی ۱۹۲
دفاع سربازان ایرانی از قلعه ایروان ۱۹۳
رویارویی جنگاوران ایران و روس ۱۹۴
میرزا محمدصادق وقایع‌نگار ۱۹۴
تشویق عباس‌میرزا به باز پس گیری شهرهای قفقازی ۱۹۵
میرزاتقی علی‌آبادی، صاحب دیوان ۱۹۶
حکایت مرگ سرباز ایرانی در جنگ با روسیه تزاری ۱۹۷
رضا قلی‌خان هدایت ۱۹۷
توصیف نبرد سپاهیان ایران و روس در اوج کلیسا ۱۹۷

ضمیمهٔ دوم: معرفی چهار منبع مهم تاریخی ـ ادبی دربارهٔ جنگ‌های روس با ایران ۱۹۹
مآثر سلطانیه؛ روایتی مستقیم از جنگ‌های روس با ایران ۱۹۹
احکام‌الجهاد؛ ناشناخته‌ترین میراث ادبیات جهادی ایران ۲۰۲
گلستان ارم؛ روایتی از اعماق تاریخ و ادب قفقاز ۲۰۸
دلاوران گمنام ایران در جنگ با روسیه تزاری ۲۱۲

ضمیمهٔ سوم: بازتاب جنگ‌های روس با ایران در شعر عربی و ترکی دورهٔ قاجار ۲۱۹
الف) شعر ترکی آذری ۲۲۰
ب) شعر عربی ۲۲۶
یادداشت‌های ضمیمهٔ سوم ۲۳۱
نتیجه ۲۳۵
فهرست منابع ۲۳۷
نمایه ۲۴۳